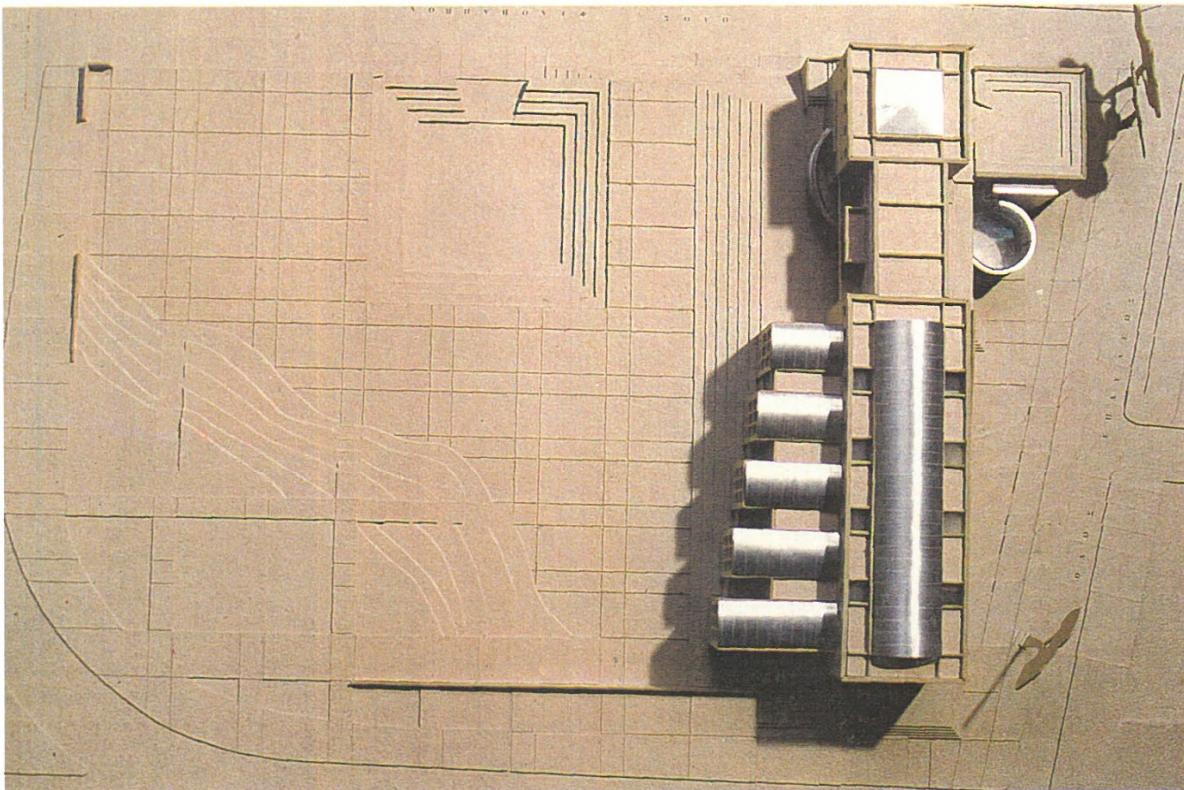

B' BIENNALE ΝΕΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ

52

Νέο Δημαρχείο Χαϊδαρίου (Α' Βραβείο). Αρχιτέκτονες: Έρση Σπαρτιώτη, Ντούλη Τσόρβα.

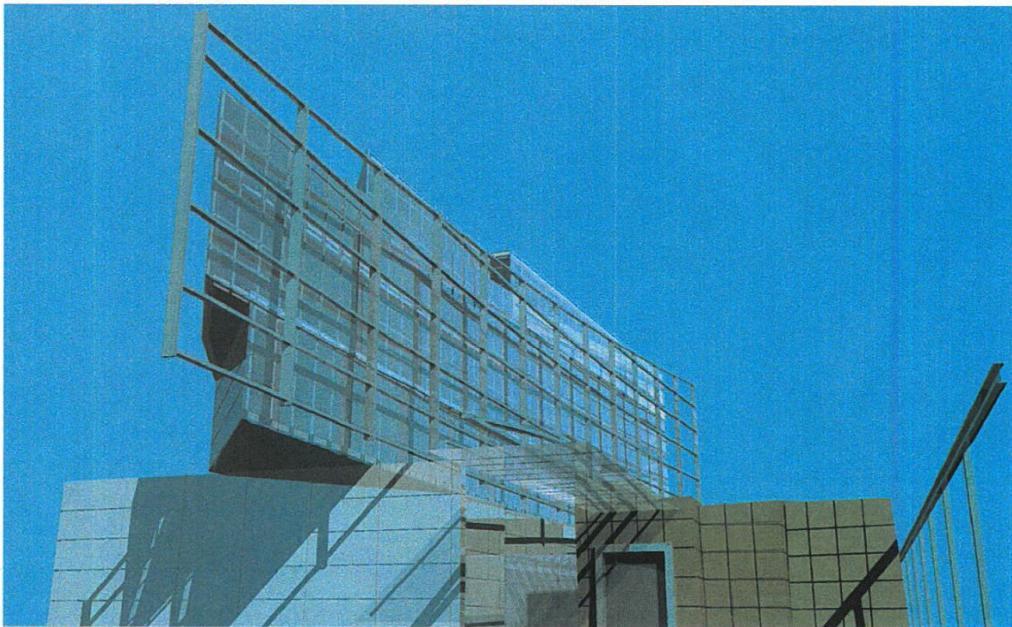
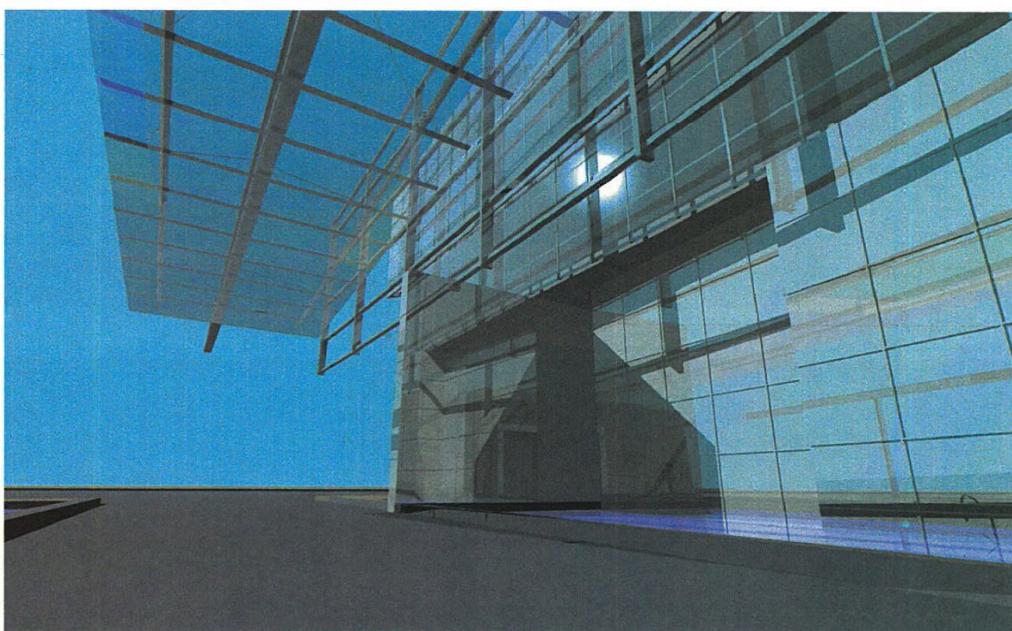
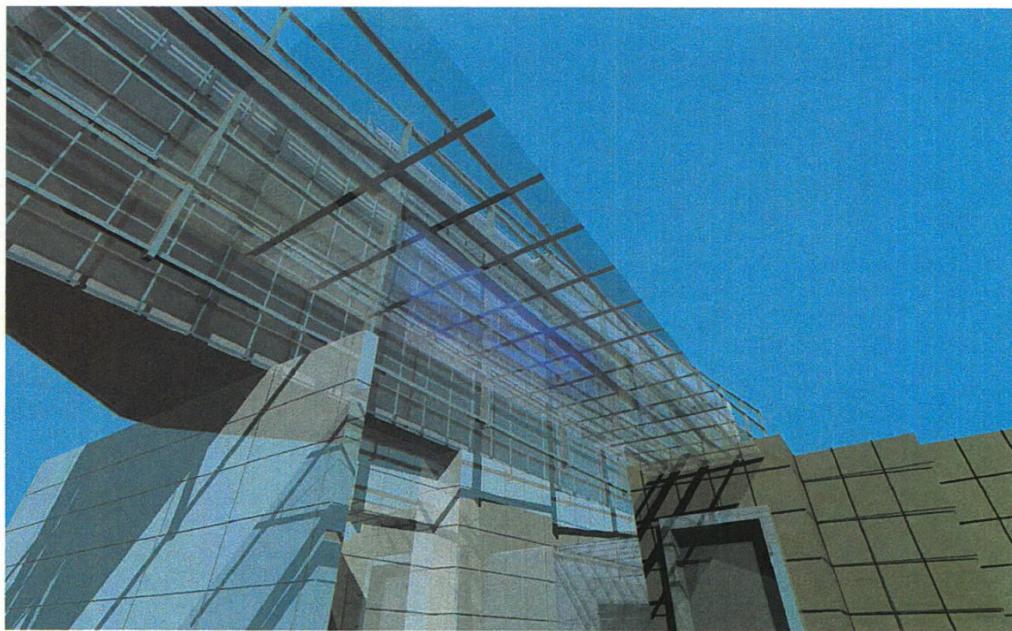
Ο θεσμός της Biennale ανήκει στους προγραμματικούς στόχους του Ελληνικού Ινστιτούτου Αρχιτεκτονικής (ΕΙΑ) για την προβολή της σύγχρονης Ελληνικής Αρχιτεκτονικής και κυρίως των νέων δημιουργών.

των Πάνου Δραγώνα, Επιμελητή της Έκθεσης και Ηλία Κωνσταντόπουλου, Γ. Γραμματέα του ΕΙΑ

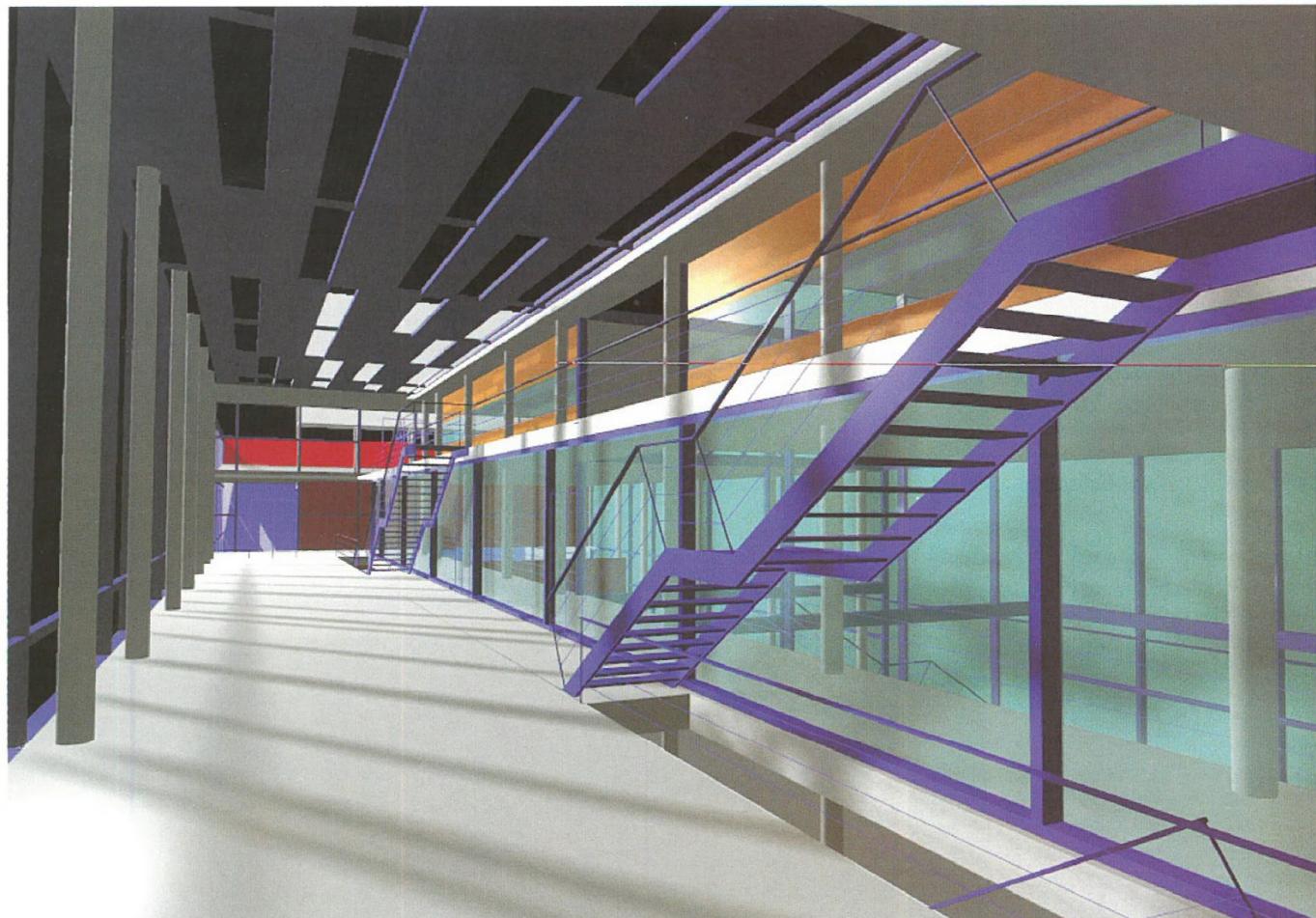
HΒ' Biennale Νέων Ελλήνων Αρχιτεκτόνων αποτελεί τη συνέχεια ενός θεσμού που καθιέρωσε το 1995 το ΕΙΑ. Συνδιοργανώτες της Έκθεσης ήταν το Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, ο Πολιτισμικός Οργανισμός Δήμου Αθηναίων και η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς. Η Έκθεση πραγματοποιήθηκε από τις 3/4/98 έως τις 30/4/98 στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων και αφορούσε πρόσφατα έργα Νέων Ελλήνων Αρχιτεκτόνων έως και 45 ετών. Η Έκθεση παρουσιάζεται επίσης και στη Θεσσαλονίκη για το διάστημα 26/5/98 έως και 13/6/98, με συνδιοργανωτές το ΤΕΕ/ΤΚΜ και το Τμήμα Αρχιτεκτόνων του ΑΠΘ. Η έκθεση θα ταξιδέψει στη συνέχεια και σε άλλες μεγάλες πόλεις της Ελλάδας.

Η φετινή Biennale έχει εισάγει ορισμένες καινοτομίες σε σχέση με την πρώτη, που οφείλονται σε εισηγήσεις του νέου Επιμελητή Πάνου Δραγώνα. Μία πρώτη καινοτομία είναι ότι σε αυτή τη Biennale υπάρχει ένας θεματικός όχονας για την επιλογή των έργων και συγκεκριμένα η "Αρχιτεκτονική της Πόλης". Η ρίση του ολλανδού αρχιτέκτονα Rem Koolhaas "Σήμερα περισσότερο από ποτέ η πόλη είναι ό,τι πολυτιμότερο έχουμε" αποτέλεσε βασική αναφορά της Biennale. Μία δευτερη καινοτομία αποτελεί η παρουσίαση όχι μόνο κατασκευασμένων έργων αλλά και μελετών που δεν έχουν υλοποιηθεί ή δεν πρόκειται ακόμα να υλοποιηθούν. Με αυτό τον τρόπο η Biennale αποτελεί ένα βήμα για νέους αρχιτέκτονες που ενώ τα έργα τους παρουσιάζουν ενδιαφέρον δεν είχαν ακόμα τη δυνατότητα να τα υλοποιήσουν.

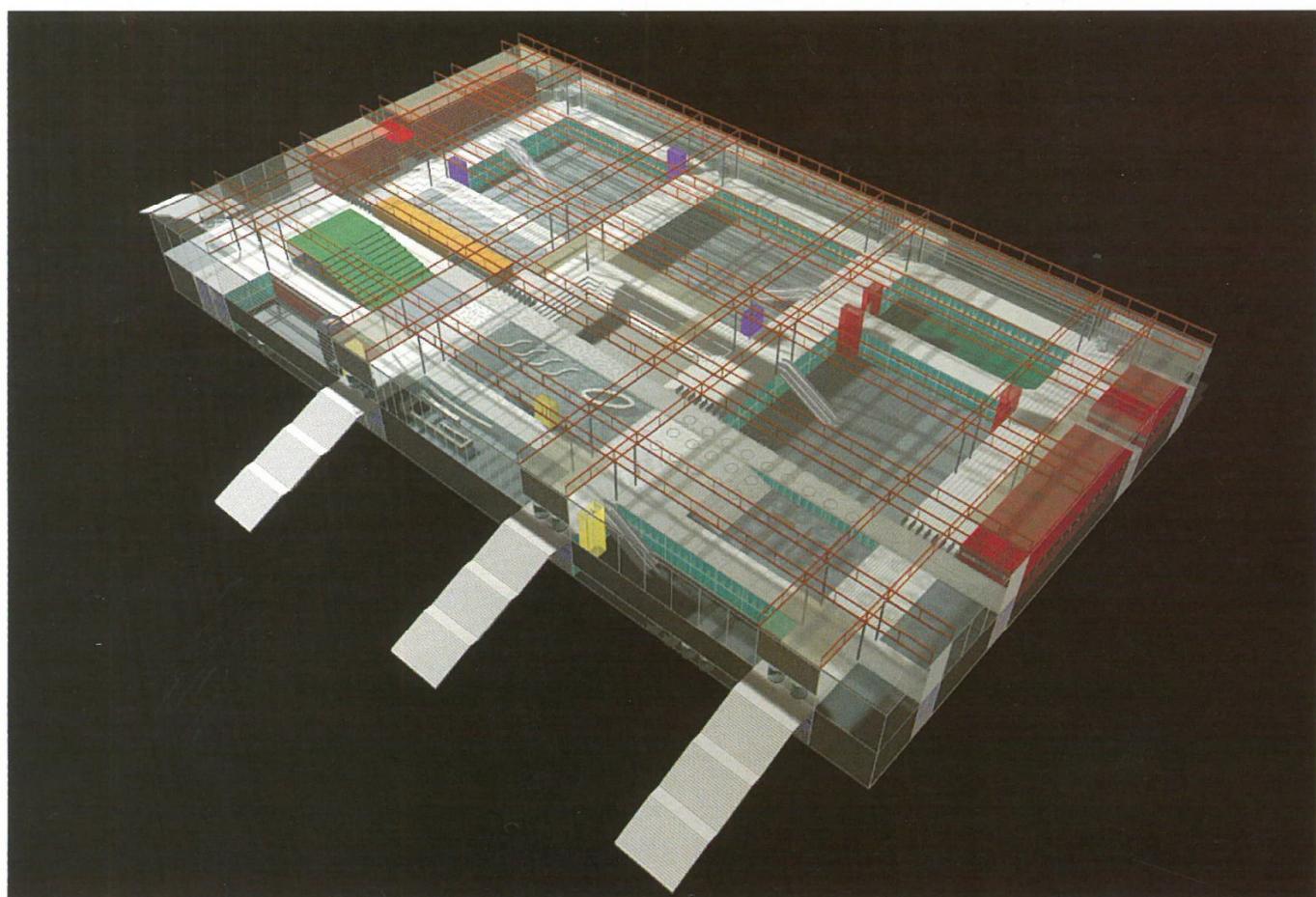
Στη Β' Biennale υποβλήθηκαν 106 μελέτες, από τις οποίες οι 45 αφορούσαν υλοποιημένο έργο και οι 61 μη υλοποιημένο. Από αυτό το σύνολο προκρίθηκαν συνολικά 31 έργα. Η πενταμελής Κριτική Επιτροπή αξιολόγησε των έργων που όρισε το ΕΙΑ αποτελούνταν από τους αρχιτέκτονες Νίκο Θεοδοσίου, Καλλιόπη Κοντόζογλου, Αγνή Κουβελά, Χρήστο Παπούλια και Ντίνο Σπυριδωνίδη, οι οποίοι στόχευσαν στο κεντρικό θέμα του διαγωνισμού. Γενικά, το ΕΙΑ επιδίωξε να δώσει λόγο στις νεότερες γενιές συναδέλφων, πλικιακά πλησιέστερα προς τους κρινόμενους. Την επιμέλεια και το σχεδιασμό της έκθεσης και του καταλόγου ανέλαβε ο αρχιτέκτονας Πάνος

Κτίριο γραφείων στο Χαλάνδρι. Αρχιτέκτονες: Δημήτρης Ρ. Ποτηρόπουλος, Λιάνα Ποτηροπούλου.

Πνευματικό Κέντρο Δήμου Ζεφυρίου, 1996. Αρχιτέκτονες: Γιάννης Αίσωπος, Χριστίνα Λουκοπούλου.

Εθνική Βιβλιοθήκη Ιαπωνίας, Kansai Science City, 1996. Άποψη από ψηλά. Αρχιτέκτονες: Γιάννης Αίσωπος, Χριστίνα Λουκοπούλου.

Δραγώνας σε συνεργασία με τον Γ. Γραμματέα του ΕΙΑ Ηλία Κωνσταντόπουλο.

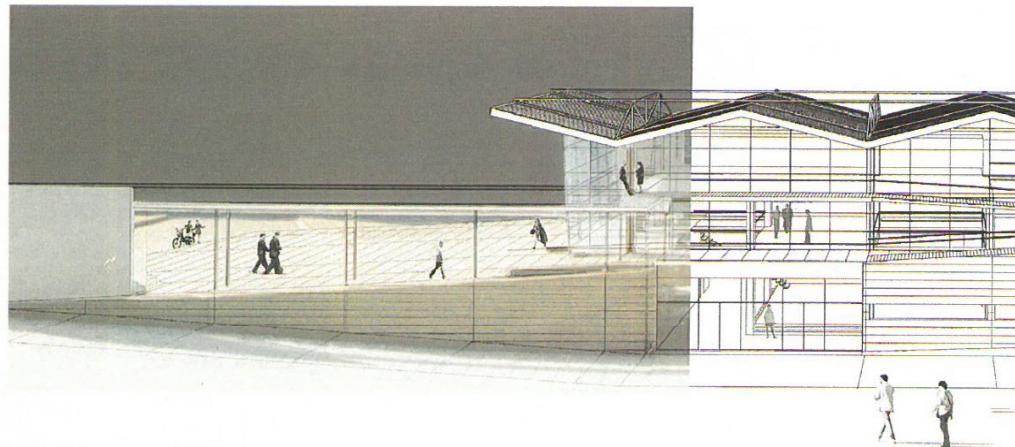
Συνοδευτική αλλά και ταυτόχρονα αυτόνομη παρουσία είχε ο Κατάλογος της Έκθεσης με εισαγωγικά σημειώματα του Προέδρου του Διοκτητικού Συμβουλίου του ΕΙΑ Σάββα Κονταράτου, της Διευθύντριας Οικιστικής Πολιτικής και Κατοικίας του ΥΠΕΧΩΔΕ Ιωάννας Γεωργούλια και της Κρητικής Επιτροπής, καθώς και με κείμενα που αφορούσαν το θέμα της Έκθεσης από τον Επμελτή Πάνο Δραγώνα και τους νέους αρχιτέκτονες Ελένη Κωστίκα, Μέμο Φιλιππίδη και Χαρίκλεια Χάρη. Στον Κατάλογο παρουσιάζονται συνοπτικά οι 31 συμμετοχές που διακρίθηκαν, με φωτογραφίες, σχέδια και κείμενα των μελετητών και βιογραφικά σημειώματα.

Η Έκθεση συνοδεύτηκε επίσης από δύο συζητήσεις στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων, οι οποίες πραγματεύτηκαν τις δύο όψεις της "Αρχιτεκτονικής της Πόλης", όπως καθορίστηκαν από τον Επμελτή Πάνο Δραγώνα: Μεταλλάξεις και Επεκτάσεις στο Αστικό Τοπίο. Η πρώτη συζήτηση στις 7/4/98 με θέμα "Μεταλλάξεις" βασίστηκε στις εισηγήσεις των αρχιτέκτονών Δημήτρη Φιλιππίδη, Άν. Καθηγητή ΕΜΠ, Άννας Σκιαδά, εκπροσώπου του Δήμου Αθηναίων, Άγνης Κουβελά, μέλους της Κρητικής Επιτροπής, Πάνου Δραγώνα, Επμελτή της Έκθεσης, και Ελένης Κωστίκα, με συντονιστή τον Γ. Γραμματέα του ΕΙΑ Ηλία Κωνσταντόπουλο. Στη δεύτερη συζήτηση "Επεκτάσεις στο Αστικό Τοπίο" στις 14/4/98, έκαναν εισηγήσεις οι αρχιτέκτονες Ιωάννα Γεωργούλια, Διευθύντρια Οικιστικής Πολιτικής και Κατοικίας του ΥΠΕΧΩΔΕ, Γιώργος Σημαιοφορίδης, Μέμος Φιλιππίδης και Χαρίκλεια Χάρη, με συντονιστή τον Πρόεδρο του ΕΙΑ, καθηγητή Σάββα Κονταράτο.

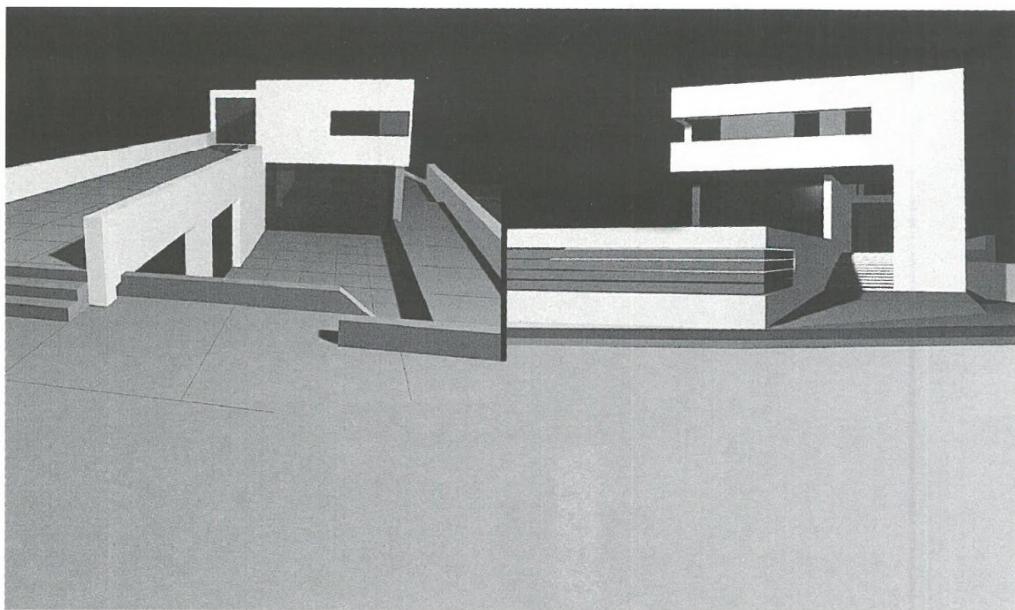
Το θέμα της Biennale

Για να ανοίξει μία συζήτηση για την ελληνική πόλη οφείλουμε πρώτα απ' όλα να προσπαθήσουμε να διακρίνουμε καθαρά, παρακάμπτοντας τους στερεότυπους βαρείς χαρακτηρισμούς που της έχουμε προσάφει στο πρόσφατο παρελθόν.

Είναι γνωριμόν την αρνητική στάση της κοινής γνώμης απέναντι στην πόλη. Οι κάτοικοι των αστικών κέντρων για πολλά χρόνια παραμένουν απρόθυμοι να αφομοιώσουν τις νέες πολιτισμικές εκφράσεις, οι οποίες ήρθαν βίαια να αντικαταστήσουν την οικείτη της ατμόσφαιρας του χωριού και της παλιάς γειτονιάς. Οι απαίτησεις του κό-

Πνευματικό Κέντρο στο Δήμο Ζεφυρίου, Γ' Βραβείου Αρχιτεκτονικού Διαγωνισμού Νοέμβριος 1996. Αρχιτέκτονες: Ήρώ Μπερτάκη, Κωστής Πανηγύρης.

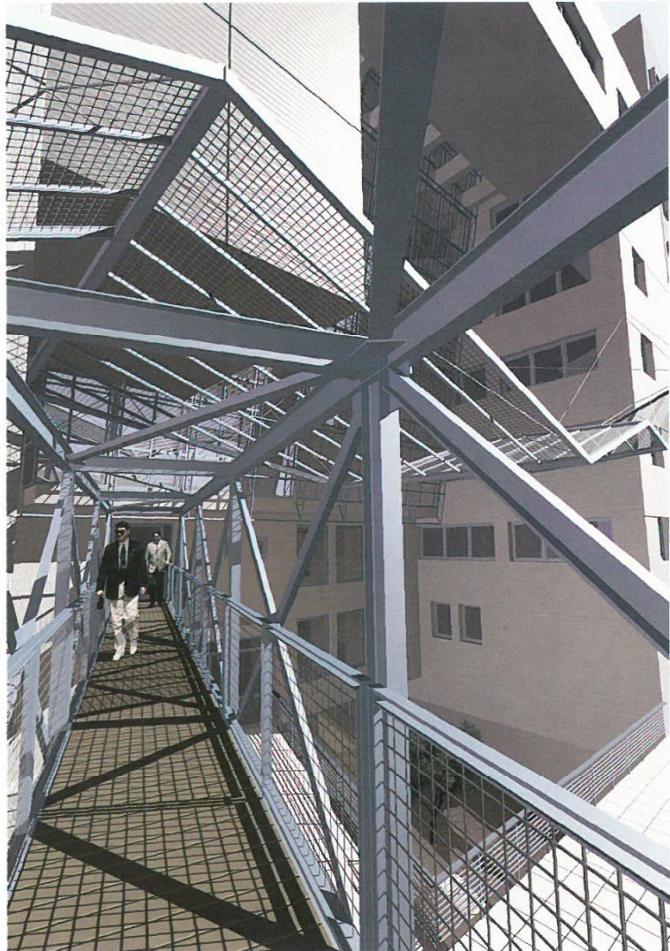
Μονοκατοικία στο Ψυχικό. Αρχιτέκτονες: Χριστίνα Λουκοπούλου, Ήρώ Μπερτάκη, Κωστής Πανηγύρης.

σμου σήμερα προδίδουν τύψεις για την καταστροφή των πρωτότυπων αντικειμένων νοσταλγίας από μία εποχή παλαιότερη της διαμόρφωσης των αστικών κέντρων. Οι θαυμές αναμνήσεις που έχουν καταγραφεί στο ιδιότυπο αυτό συλλογικό ασυνείδητο προσδιορίζουν και τα απαραίτητα υποκατάστata των

χαμένων κόσμων. Έτσι, η νοσταλγία του κατεστραμμένου φυσικού τοπίου οδηγεί στην απαίτηση για περισσότερο πράσινο και λιγότερο μπετόν. Πρόκειται για μία κακώς εννοούμενη οικολογία, η οποία δικαιολογεί ένα λαϊκότικο παραλογισμό, την αντικατάσταση της πόλης από τη φύση. Επίσης, η αδυναμία

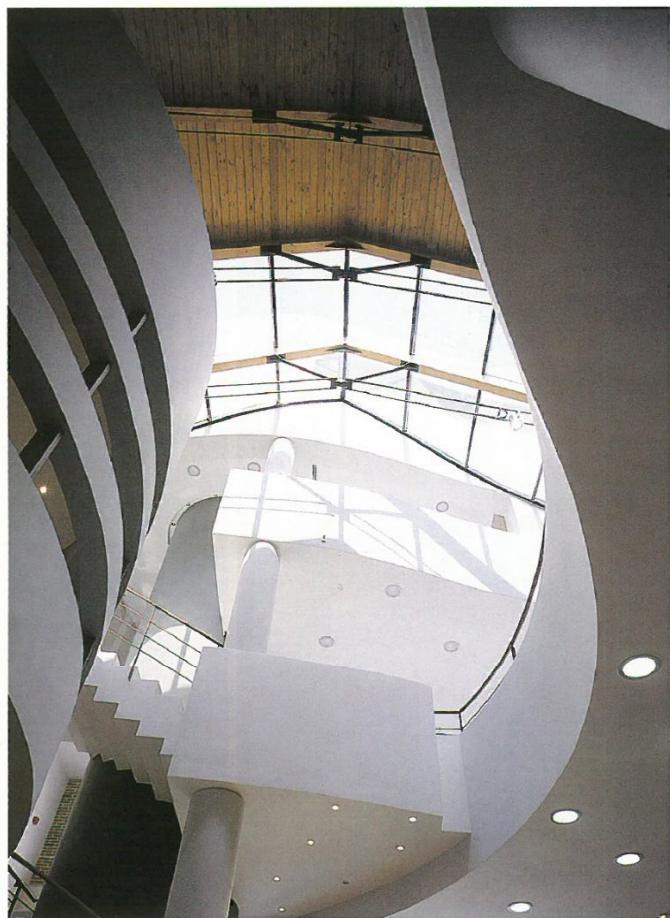
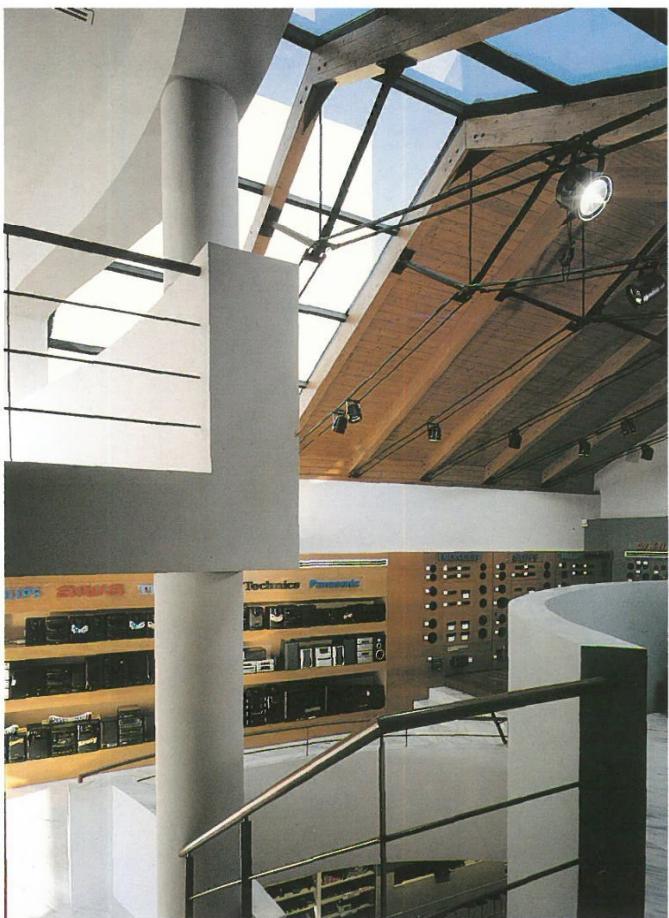
προσαρμογής στο νέο περιβάλλον οδηγεί στη λατρεία οποιουδήποτε διασωθέντος θραύσματος από το παρελθόν. Διατηρεί τη μάταιη ελπίδα συγκόλλησης-ενοποίησης των κομματών αυτών και γεννάει κακές τύπα που επαναλαμβάνουν άτεχνα τα παλιά μορφικά ιδιώματα.

Η ελληνική πόλη λοιπόν είναι

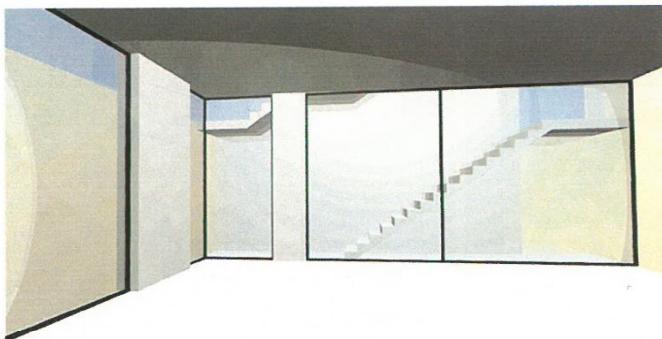

Κτίριο Κεντρικών Γραφείων ΤΣΜΕΔΕ. Αρχιτέκτονες: Νάση Δημοπούλου, Ρούλη Σαΐτη, Γιώργος Σταθόπουλος, Νινέττα Χριστοδούλεα.

56

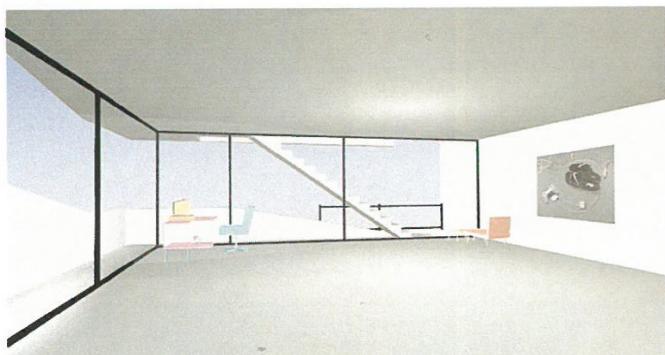
Κατάστημα ηλεκτρικών ειδών, Αθήνα. Αρχιτέκτον: Κατερίνα Βαλσαμάκη.

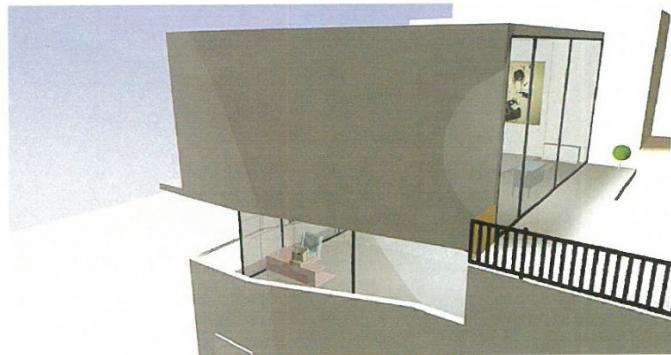
Ισόγειο.

Πρώτος όροφος.

Δεύτερος όροφος.

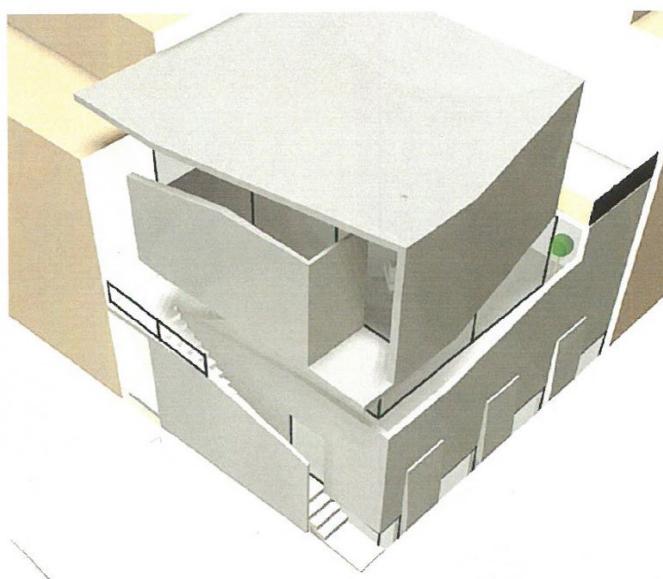
Εξωτερική όψη.

κατ' αρχήν μία ανοίκεια πόλη.

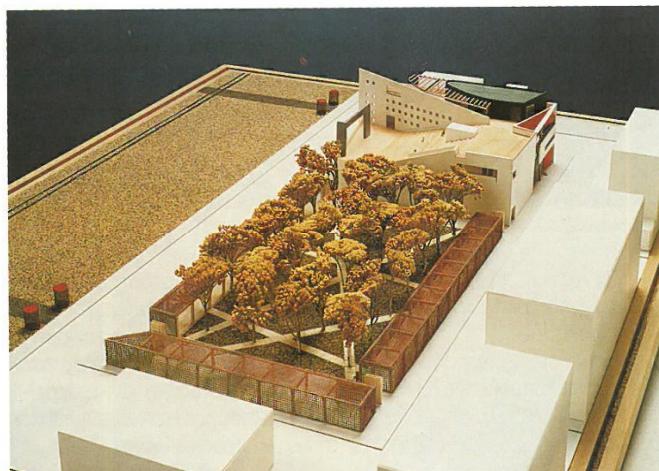
Η απωθηρέν πόλη αναδύεται στην επιφάνεια μέσα από το έργο και τη σκέψη των αρχιτεκτόνων που παρουσιάζονται στην B' Biennale Νέων Ελλήνων Αρχιτεκτόνων. Η νεότερη γενιά αρχιτεκτόνων αποτελεί ενεργό κομμάτι του σύγχρονου αστικού πολιτισμού. Έχοντας μεγαλώσει στο περιβάλλον των πολυκατοικιών, με εμπειρίες αστικών πολιτισμικών εκφράσεων που υπερβαίνουν τα όρια του τοπικού, η γενιά αυτή στοιχειοθετεί μία καταφατική σχέση απέναντι στην πόλη.

Είναι βέβαια γεγονός ότι οι δυνατότητες παρέμβασης στο περιβάλλον των αστικών κέντρων είναι περιορισμένες για τους έλληνες αρχιτέκτονες. Οι περιοχές αυτές έχουν καθορίσει ένα συγκεκριμένο αστικό χαρακτήρα και διαθέτουν ικανούς μπαχανισμούς να αφομοιώσουν οποιαδήποτε νέα επέμβασην. Οι αρχιτεκτονικές προτάσεις εδώ αποτελούν αναγκαστικά μέλος του υφιστάμενου οργανισμού της πόλης. Διατηρούν όμως τη δυνατότητα της μετάλλαξής τους, της σταδιακής εξέλιξης του χαρακτήρα του μέσω της εισαγωγής σε αυτόν νέων ιδεών και πρωτότυπων τυπολογιών αστικού χώρου.

Ταυτόχρονα, η ελληνική πόλη χαρακτηρίζεται από τα επαλληλα ιστορικά στρώματά της. Η ύπαρξη άφθονων στοιχείων μνήμης προσφέρει χώρους διαφυγής από την πραγματικότητα. Οι αρχαιολογικοί χώροι, τα μνημεία, τα ιστορικά σύνολα, οι εγκαταλειμμένες βιομηχανικές περιοχές, αποτελούν πολύτιμα αποθέματα χώρων ικανά να δε-

Κατοικία στο κέντρο της Αθήνας. Αρχιτέκτων: Ανδρέας Αγγελιδάκης.

Πολυτιστικό Κέντρο Δήμου Μενεμένης, Θεσσαλονίκη. Αρχιτέκτονες: Πρόδρομος Νικηφορίδης, Μπερνάρ Κουόμιο.

χτούν νέες ερμηνείες από τους κατοίκους και τους επισκέπτες τους.

Η ελληνική πόλη είναι με τον τρόπο αυτό μία (σπασμαδικά) όμορφη πόλη.

Οι αρχιτεκτονικές προτάσεις που παρουσιάζονται στη Biennale προτείνουν τη συνύπαρξη των ξεχωριστών και ανολοκλήρωτων κομματιών της ελληνικής πόλης. Μέσω λεπτών χειρουργικών τομών αναδεικνύονται τα στοιχεία εκείνα της παλιάς πόλης που παρουσιάζουν ενδιαφέρον. Άκολουθεί η αναζήτηση της λογικής των δεδομένων χώρων ώστε η αρχιτεκτονική που αποδίδεται να κατασταλάζει από τη νέα ερμηνεία των μορφών, της γεωμετρίας και των διαδικασιών παραγωγής τους. Ταυτόχρονα, νέα προγράμματα και νέες κατασκευές εισέρχονται στο παλιόπιστο ελληνικό αστικό τοπίο. Διατυπώνεται με τον τρόπο αυτό η πρόταση της ταυτόχρονης και ομότιμης παρουσίας του παλιού και του καινούριου, της παλιάς πόλης με τη νέα. Οι παράλληλες αυτές πόλεις συντίθενται από τη συνύπαρξη των διαφορετικών θραυσμάτων τους, την πολλαπλότητα και την αμφισσιμία τους.

Το ζήτημα όμως του αστικού χώρου δεν εξαντλείται εδώ. Η ελληνική πόλη βρίσκεται εδώ και μερικά χρόνια αντιμέτωπη με ορισμένα δεδομένα κοινά για τις περισσότερες μπτροπόλεις και μεγαλουπόλεις του πλανήτη. Η δυνατότητα μεταφοράς πληροφοριών από τη μία άκρη του κόσμου στην άλλη σε μπδενικό χρόνο εκμηδενίζει τις γεωγραφικές αποστάσεις. Ο κοινωνικός χώρος, ο οποίος παραδοσιακά

Μονοκατοικία στον Άλμο. Αρχιτέκτων: N. Λυκούδης.

φιλοξενούνται από τον πυρίνα των αστικών κέντρων, σταδιακά υποκαθίσταται από τα μέσα μαζικής ενέμερωσης και τα δίκτυα πληροφοριών. Ταυτόχρονα η -προσδοκώμενη και στη χώρα μας- ανάπτυξη των κυκλοφοριακών δικτύων υποδομής μειώνει τις αποστάσεις ανάμεσα στο κέντρο και την περιφέρεια, διευρύνοντας τα ορία αλλά και τη δο-

μά της πόλης.

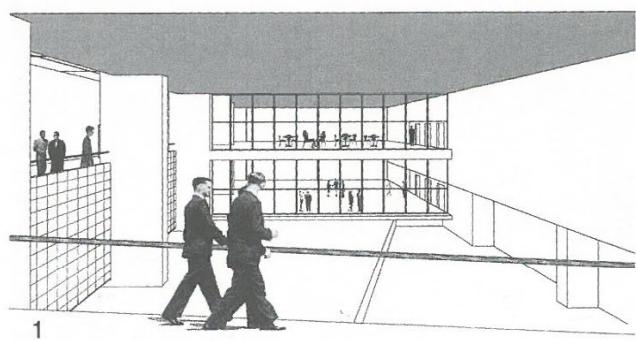
Η ελληνική πόλη είναι πλέον μια οποιαδήποτε πόλη.

Η μνήμη στο νέο αυτό περιβάλλον είναι βραχυπρόθεσμη. Ο κάτοικος των μεγάλων πόλεων βρίσκεται αντιμέτωπος με μια πληθώρα γεγονότων και μορφικών ερεθισμάτων τα οποία αποσπούν πρόσκαιρα μόνο την προσοχή του. Η ανάγκη προ-

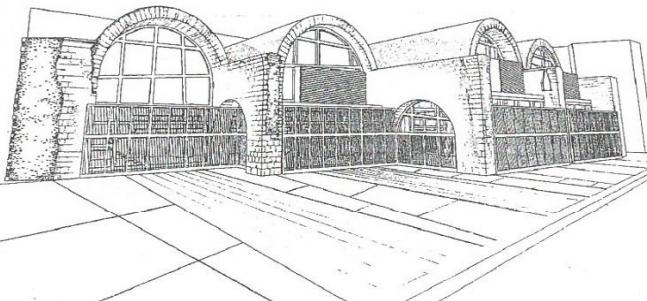
σαρμογής στην κατάσταση αυτή οδηγεί στην blasé συμπεριφορά και την αδιαφορία για τα τεκταινόμενα τριγύρω. Βιώνει το χώρο μπχανιστικά, αρνούμενος να ανταποκριθεί στην πληθώρα των ερεθισμάτων που τον περικυκλώνουν.

Στην περιφέρεια ιδίως των μεγάλων πόλεων, η οποία δεν διαθέτει συγκεκριμένα αρχιτεκτονικά χαρα-

κτηριοτικά, πυκνούς πολεοδομικούς ιστούς ή καθορισμένους δημόσιους χώρους, το ερώτημα της ανάγκης και του τρόπου επαναπροσδιορισμού της σχέσης με το γεωγραφικό τόπο είναι άμεσο για τους αρχιτέκτονες. Οι παρεμβάσεις στους συγκεκριμένους αστικούς σχηματισμούς καθορίζουν νέες συνθήκες στο άμεσο περιβάλλον

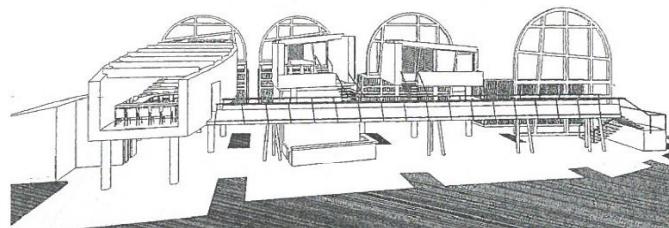
1

2

2

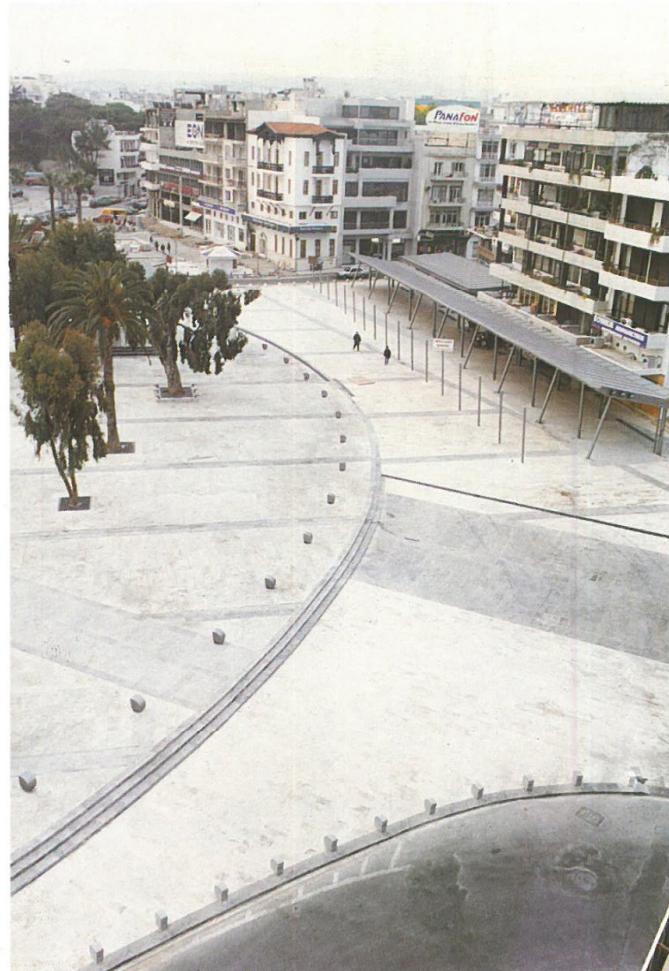

3

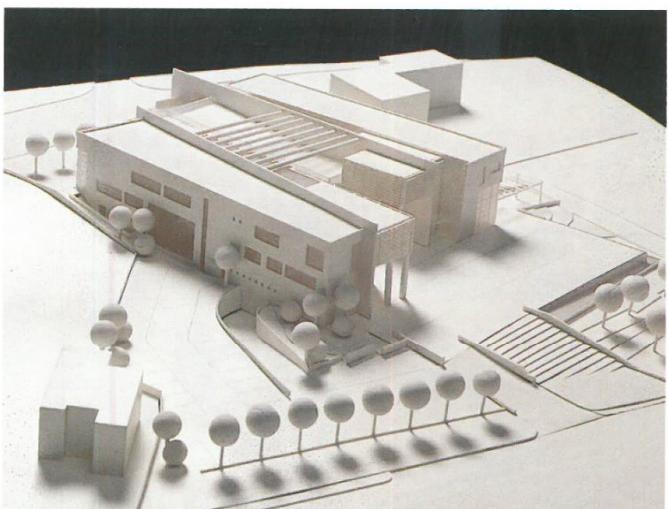

1-3. Κτίριο Κεντρικών Γραφείων ΤΣΜΕΔΕ. Α' Εξαγορά Πανελλήνιου Αρχιτεκτονικού Διαγωνισμού, Δεκέμβριος 1996. Αρχιτέκτονες: Γιώργος Καρβέλας, Χριστίνα Λουκοπούλου, Κωστής Πανηγύρης.

1-2. Ανάπλαση Ενετικών Νεωρίων, Ηράκλειο Κρήτης. Αποψη από το λιμάνι. Εσωτερική άποψη των νέων κατασκευών.

Διαμόρφωση Πλατείας Ελευθερίας, Ηράκλειο Κρήτης (Α' Βραβείο). Αρχιτέκτονες: Νίκος Σκουτέλης, Φλάβιο Ζανόν.

Δημαρχείο και Πολιτιστικό Κέντρο Δήμου Πανοράματος, Θεσσαλονίκη. Αρχιτέκτονες: Μ. Παπανικολάου, Ρ. Σακελλαρίδου.

Ανάπλαση των όψεων οικοδομικών τετραγώνων (Α' Εξαγορά). Αρχιτέκτονες: Γεώργιος Φουύκας, Άννα Ματραζίδου.

Πολύκεντρο Δενδροποτάμου, Θεσσαλονίκη. Αρχιτέκτονες: Μ. Παπανικολάου, Ρ. Σακελλαρίδου.

ΦΩΤΟ: Γ. ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

Κτιριακό Συγκρότημα ΤΕΕ (Ε' Βραβείο). Αρχιτέκτονες: Γεώργιος Φουύκας, Άννα Ματραζίδου.

διαμορφώνοντας αντίστοιχα την αντίληψη των κατοίκων τους.

Οι συμμετοχές της Biennale που αφορούν αντίστοιχες επεμβάσεις μάς επιτρέπουν να διακρίνουμε δύο διαφορετικές κατευθύνσεις-προθέσεις των αρχιτεκτόνων.

Στην πρώτη κατηγορία διακρίνεται η ανάγκη καθορισμού μιας νέας τοπικότητας, η οποία επιτυγχάνεται με τη χρήση εύλοπτων μορφών που σημαδοδούν το δημόσιο χαρακτήρα των κτιρίων και/ή την ενσωμάτωση της έννοιας του αστικού χώρου μέσα στη συνθετική τους λογική.

Μια διαφορετική αντιμετώπιση αποδέχεται τις ιδιαιτερότητες της νέας αυτής κατάστασης και διερευνά τις δυνατότητες που παρέχουν στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό η αποδέσμευση από το γεωγραφικό τόπο, η ανυπαρξία χωρικής μνήμης και η προσαρμογή στις ιδιαιτερες απαιτήσεις των δικτύων υποδομής.

Η πόλη μεταλλάσσεται με ρυθμούς ταχύτερους από ό,τι η αρχιτεκτονική –μια δημιουργική διαδικασία αναγκαστικά επίπονη και χρονοβόρα– έχει τη δυνατότητα να παρακολουθήσει. Οι νέες προκλήσεις

Αστικός Σταθμός στη Ζυρίχη. Αρχιτέκτονες: Λίνα Στεργίου, Irene Curulli.

που γεννάνται είναι περισσότερες των δυνατών απαντήσεων. Αυτό που διαφαίνεται για την ώρα μέσα από την ανάγνωση των προτάσεων και των θέσεων των μελετητών που παρουσιάζονται στην έκθεση, είναι

ότι η αρχιτεκτονική της πόλης δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται απόλυτα, μονοσήμαντα σαν ένα αντικείμενο νοσταλγίας, μία carte postale. Η πόλη οφείλει να προσαρμόζεται σε ετερόκλητες απαιτήσεις, να

προκαλεί διαφορετικές και ενδεχομένως αντιφατικές μεταξύ τους ερμηνείες, ώστε να προσφέρεται τελικά στον κάτοικο και τον επισκέπτη της κατ' επιλογή, a la carte.